

Ο ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑΛΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΛΑΤΟΜΕΙΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΣΤΕ (ΟΛΟΜ.) 998/2005 (Απρίλιος 2005)

Συγγραφέας: ΚΥΡΙΑΚΟΣ Π. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

I. Ο προληπτικός έλεγχος της χωροθέτησης πριν και μετά το ν. 3010/2002

Το νομοθετικό και κανονιστικό καθεστώς της προληπτικής περιβαλλοντικής αξιολόγησης έργων/δραστηριοτήτων και της επιβολής σχετικών περιβαλλοντικών όρων από τη διοίκηση μεταβλήθηκε σημαντικά μετά την τροποποίηση των διατάξεων[1] του ν. 1650/1986 από το ν. 3010/2002 και την έκδοση των σχετικών κανονιστικών πράξεων[2]. Η νομοθετική μεταβολή κατέστη αναγκαία προκειμένου να καλυφθούν ανεπάρκειες και δυσλειτουργίες του προγενέστερου καθεστώτος και να προσαρμοσθεί η νομοθεσία προς τις νεότερες κοινοτικές εξελίξεις[3] και τη σχετική κοινοτική και εθνική νομολογία.

Εξέχουσα θέση στο προγενέστερο καθεστώς κατείχε ο θεσμός της προέγκρισης χωροθέτησης ως διακριτού σταδίου προληπτικού διοικητικού ελέγχου της συμβατότητας ενός έργου/δραστηριότητας προς τις απαιτήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης[4]. Με το ν. 3010/2002 η προέγκριση χωροθέτησης αντικαταστάθηκε από το συγγενή, αλλά λειτουργικά και ουσιαστικά αρτιότερο θεσμό της προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης.

Η προέγκριση χωροθέτησης ήταν υποχρεωτική για την πρώτη κατηγορία των περιβαλλοντικά αξιολογών έργων/δραστηριοτήτων, δηλαδή αυτών που μπορεί να προκαλέσουν σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον· αντίθετα, ήταν δυνητική για τη δεύτερη κατηγορία έργων/δραστηριοτήτων[5]. Ο ν. 3010/2002 επέφερε μια σημαντική μεταβολή στη μεταχείριση των δύο κατηγοριών: η προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση είναι πλέον υποχρεωτική όχι μόνο για τα νέα έργα/δραστηριότητες της πρώτης (Α) κατηγορίας ή τη μετεγκατάσταση, εκσυγχρονισμό, επέκταση, τροποποίησή τους, εφ' όσον επέρχονται ουσιαστικές

διαφοροποιήσεις στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους[6], αλλά και για ορισμένα – κανονιστικά προσδιοριζόμενα[7] – έργα/δραστηριότητες της δεύτερης κατηγορίας[8].

Από ουσιαστική έποψη, ενώ η προέγκριση χωροθέτησης αναφερόταν κυρίως σε χωροταξικά κριτήρια, «ώστε να τεκμηριώνεται η καταλληλότητα του τόπου εγκατάστασης της αιτούμενης δραστηριότητας και να διασφαλίζεται η βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής»[9], η προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση, στην οποία προβαίνει η αρμόδια και για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων αρχή μετά την υποβολή προμελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων[10], διαθέτει ευρύτερο ελεγκτικό ορίζοντα. Δεν αποτελεί πλέον ένα ελεγκτικό στάδιο ουσιαστικά διακεκριμένο από την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων, αλλά μια προκαταρκτική σφαιρική εξέταση του σχεδιαζόμενου έργου, που βασίζεται στην εμπειριστατωμένη προμελέτη του προτείνοντος και εμπλουτίζεται από τη διοίκηση κατόπιν διαβουλεύσεων. Η χωροθέτηση ενός έργου δεν μπορεί να αποχωρισθεί από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τη λειτουργία του στο περιβαλλοντικό και οικονομικό σύστημα. Για το λόγο αυτό εξετάζονται, μεταξύ άλλων, κατά το προκαταρκτικό αυτό στάδιο, που καταλήγει σε γνωμοδότηση της αρχής επί του συνολικού έργου/δραστηριότητας, η περιβαλλοντική ευαισθησία της περιοχής, η συσσωρευτική δράση με άλλα έργα, η εφαρμοζόμενη τεχνολογία, τα γενικά τεχνικά χαρακτηριστικά, αλλά και τα οφέλη για την εθνική οικονομία, την εθνική ασφάλεια, τη δημόσια υγεία και την εξυπηρέτηση άλλων λόγων δημοσίου συμφέροντος[11].

II. Η χωροθέτηση των μεταλλείων και λατομείων

Το προϊσχύσαν άρθρο 4 παρ. 6 του ν. 1650/1986 εξαιρούσε ρητά από την προέγκριση χωροθέτησης τα έργα/δραστηριότητες εντός βιομηχανικών περιοχών, καθώς και εντός μεταλλευτικών και λατομικών περιοχών που έχουν καθορισθεί σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία[12]. Το άρθρο 9 παρ. 3 του ν. 1428/1984, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9 του ν. 2115/1993, επεξέτεινε την εξαίρεση και «για την εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών, καθώς και την εντός αυτών ανέγερση και λειτουργία μηχανολογικών εγκαταστάσεων και κτιρίων που εξυπηρετούν την εκμετάλλευση». Οι χώροι αυτοί θεωρούνται, κατά το άρθρο 12 παρ. 1 εδ. α΄ του ν. 2837/2000, ως «εκ του νόμου» χωροθετημένα μεταλλεία ή λατομεία. Έννομη συνέπεια της «εκ του νόμου» χωροθέτησης είναι, όπως προκύπτει σαφώς από την παραπομπή του εδ. β΄ της ίδιας διάταξης στο άρθρο 9 παρ. 3 του ν. 1428/1984, η εξαίρεση αυτών των έργων/δραστηριοτήτων από την υποχρεωτική προέγκριση χωροθέτησης.

Η πρόσθετη αυτή εξαίρεση των εν λόγω περιοχών περιλαμβάνεται πλέον ρητά στο άρθρο 4 παρ. 6 εδ. στ' του ν. 1650/1986, όπως ισχύει μετά το ν. 3010/2002. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με αυτή τη διάταξη υπό την ισχύουσα μορφή της, «[π]ροκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση δεν απαιτείται ... στις περιοχές που εντοπίζονται κοιτάσματα μεταλλευτικών ορυκτών, βιομηχανικών ορυκτών και μαρμάρων, σύμφωνα με την περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 12 του ν. 2837/2000 ...»[\[13\]](#)

Το ερώτημα που τίθεται είναι αν αυτές οι διατάξεις αναφέρονται στη διαδικαστική ή στην αξιολογική διάσταση του οικείου προληπτικού διοικητικού ελέγχου· αν δηλαδή, δυνάμει αυτών, τα παραπάνω «εκ του νόμου χωροθετημένα» έργα/δραστηριότητες εκφεύγουν μόνο από τη διαδικασία προέγκρισης χωροθέτησης (ήδη προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης)[\[14\]](#) ή και από τον εν γένει προληπτικό έλεγχο με τους οικείους προεγκριτικούς/προκαταρκτικούς περιβαλλοντικούς γνώμονες. Η απάντηση συναρτάται, βέβαια, προς τους συνταγματικούς και κοινοτικούς κανόνες υπέρτερης ισχύος, που εξειδικεύονται με τις ρυθμίσεις του προληπτικού περιβαλλοντικού ελέγχου.

III. Η απόφαση ΣτΕ (Ολομ.) 998/2005

Στο ζήτημα αυτό έλαβε πρόσφατα θέση η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας με την απόφαση 998/2005[\[15\]](#), η οποία εκδόθηκε επί αιτήσεως ακυρώσεως κατά έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για την εκμετάλλευση λιγνιτωρυχείου της Δ.Ε.Η. στη θέση «Δυτικό Πεδίο» Πτολεμαΐδας, με επιφανειακή εξόρυξη λιγνίτη. «Δεδομένης» της χωροθέτησης του έργου, σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ. 1 του ν. 2837/2000, θεωρήθηκε αναπόφευκτη, κατά τη μελέτη και την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων, η καταστροφή του δημοσίου δάσους της Μαυροπηγής (406 στρέμματα), ενώ αποκλείσθηκε η μετεγκατάσταση του τοπικού οικισμού[\[16\]](#).

Η νομιμότητα της προσβληθείσας πράξης κρίθηκε από το Δικαστήριο με βάση τις διατάξεις του προϊσχύσαντος του ν. 3010/2002 καθεστώτος, καθώς η υπόθεση υπαγόταν στις μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1 και 2 του ν. 3010/2002[\[17\]](#). Ως λόγος ακυρώσεως είχε, μεταξύ άλλων, προβληθεί από τους αιτούντες η μη τήρηση της διαδικασίας προέγκρισης χωροθέτησης του ορυχείου. Το Δικαστήριο απέρριψε ως αβάσιμο αυτό τον λόγο, κρίνοντας ότι η έρευνα των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε δύο αυτοτελή διαδικαστικά στάδια δεν επιβάλλεται ούτε από το Σύνταγμα ούτε από το κοινοτικό δίκαιο[\[18\]](#). Η εξαίρεση, όμως, μιας κατηγορίας έργων/δραστηριοτήτων από τη διαδικασία της προέγκρισης δεν συνεπάγεται την εν γένει εξαίρεσή της από τον προληπτικό διοικητικό έλεγχο των στοιχείων που κατά κανόνα ερευνώνται σε αυτό το διαδικαστικό στάδιο. Αντίθετα, τα

στοιχεία αυτά πρέπει να ελέγχονται και να αξιολογούνται από τη διοίκηση πριν από την έγκριση περιβαλλοντικών όρων, ενώ η παράλειψή τους επισύρει την ακυρότητα της εγκριτικής πράξης [\[19\]](#).

Μια τέτοια ελεγκτική παράλειψη της διοίκησης οδήγησε στην «Υπόθεση της Μαυροπηγής» το ΣΤΕ στην αποδοχή της αιτήσεως ακυρώσεως. Ειδικότερα, οι κρίσιμες σκέψεις του Δικαστηρίου είναι οι ακόλουθες:

«Η ρύθμιση αυτή [ενν. του άρθρου 12 παρ. 1 του ν. 2837/2000], ερμηνευόμενη σε συνδυασμό τόσο με τις διατάξεις του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος, όσο και με τις διατάξεις των οδηγιών 84/360/ΕΟΚ και 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, σε συμμόρφωση προς τις οποίες εξεδόθη η προμνημονευθείσα ΚΥΑ 69269/1990, προϋποθέτει ότι, κατά την διαδικασία εκδόσεως της πράξεως εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων, εξετάζονται όχι μόνο τα στοιχεία που, κατά την οικεία νομοθεσία, ερευνώνται πάντοτε κατά το στάδιο αυτό, αλλά και όλα τα λοιπά στοιχεία που, κατά τις ανωτέρω διατάξεις του εθνικού και του κοινοτικού δικαίου, αποτελούν αντικείμενο εξετάσεως κατά το αυτοτελές στάδιο της διαδικασίας προεγκρίσεως της χωροθετήσεως της δραστηριότητας. Τα στοιχεία αυτά είναι, μεταξύ άλλων, η κατ' αρχήν συμβατότητα της ασκήσεως της συγκεκριμένης εξορυκτικής δραστηριότητας προς τις απαιτήσεις προστασίας του περιβάλλοντος, η οποία δεν αποκλείεται να καταλήξει, υπό τις ειδικές εκάστοτε περιστάσεις, σε παντελή αδυναμία ασκήσεως της δραστηριότητας ακόμη και σε περιοχή όπου έχει εντοπισθεί κοίτασμα μεταλλευτικών ορυκτών, καθώς και η συγκεκριμένη περιοχή από την οποία θα εκκινήσει ή στην οποία θα εντοπισθεί η εξορυκτική δραστηριότητα, σε συνδυασμό πάντοτε προς τις τυχόν εκάστοτε υφιστάμενες κατευθύνσεις του χωροταξικού σχεδιασμού. (...) Με την ερμηνεία αυτή, οι ως άνω διατάξεις, κατά το μέρος που καταργούν, στην συγκεκριμένη περίπτωση, το αυτοτελές στάδιο της προεγκρίσεως χωροθετήσεως της δραστηριότητας, μεταθέτουν, όμως, την εξέταση όλων των κατά νόμο στοιχείων στο στάδιο της εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων, δεν παραβιάζουν τις ως άνω διατάξεις του Συντάγματος και του κοινοτικού δικαίου, δεδομένου ότι η διαδικασία έρευνας των περιβαλλοντικών επιπτώσεων συγκεκριμένου έργου σε δύο αυτοτελή στάδια δεν έχει έρεισμα στο Σύνταγμα ή σε ορισμούς των ως άνω κοινοτικών οδηγιών» [\[20\]](#).

Με βάση αυτή τη σύμφωνη με το Σύνταγμα και το κοινοτικό δίκαιο ερμηνεία των εφαρμοστέων διατάξεων, το Δικαστήριο κατέληξε στο ακόλουθο συμπέρασμα ως προς τη νομιμότητα της προσβληθείσας έγκρισης περιβαλλοντικών όρων:

«Επειδή ... όλα τα βασικά στοιχεία για την εκμετάλλευση του επίμαχου ορυχείου θεωρήθηκαν, κατά την έκδοση της προσβαλλομένης πράξεως, ελλείψει αυτοτελούς προεγκρίσεως χωροθετήσεως, ως δεδομένα, η δε έγκριση των περιβαλλοντικών όρων περιορίστηκε στην διατύπωση ειδικότερων όρων για τον τρόπο εκτελέσεως των

σχετικών εργασιών. (...) Με τα δεδομένα αυτά, κατά τα εκτεθέντα στην έβδομη σκέψη, η προσβαλλομένη έγκριση περιβαλλοντικών όρων δεν εξεδόθη νομίμως, εφ' όσον δεν εξετάστηκαν πριν από την έκδοσή της, με την οικεία μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, τα ως άνω στοιχεία αλλά θεωρήθηκε ως δεδομένη, με την εκτεθείσα έννοια, η χωροθέτηση του ορυχείου»[\[21\]](#).

Στα παραπάνω χωρία αποτυπώνεται με υποδειγματικό τρόπο η δικαιοδοτική εφαρμογή της ερμηνευτικής μεθόδου της σύμφωνης προς το Σύνταγμα ερμηνείας των νόμων[\[22\]](#) και της αρχής της έμμεσης ισχύος του κοινοτικού δικαίου[\[23\]](#). Το Δικαστήριο θεώρησε ότι τα αξιολογικά στοιχεία του προληπτικού ελέγχου που κατά κανόνα εγκολπούνται στο διαδικαστικό στάδιο της προέγκρισης χωροθέτησης πρέπει σε κάθε περίπτωση να εξετάζονται πριν από την έγκριση περιβαλλοντικών όρων, χωρίς να είναι αναγκαία και η ύπαρξη αυτοτελούς διαδικαστικής αναφοράς τους. Συνεπώς, η διάταξη του άρθρου 12 παρ. 1 του ν. 2837/2000, στο μέτρο που καταργεί το αυτοτελές διαδικαστικό στάδιο αναφοράς αυτού του αξιολογικού πεδίου χωρίς να επηρεάζει την ουσία του προληπτικού ελέγχου, είναι σύμφωνη με τις συνταγματικές και κοινοτικές επιταγές. Περαιτέρω, η «δεδομένη» χωροθέτηση δεν αποκλείει τις σχετικές αξιολογήσεις, και ιδίως την εξέταση εναλλακτικών λύσεων, καθώς η διοικητική κρίση δεν είναι αναγκαία «δυναδική»[\[24\]](#) (*take it or leave it*). Έτσι, δεν είναι ανάγκη να γίνει εξορυκτική εκμετάλλευση όλης της έκτασης στην οποία εντοπίζεται το κοίτασμα ούτε είναι δεδομένα τα σημεία διάνοιξης του έργου[\[25\]](#). Μάλιστα, με δεδομένους τους περιορισμούς της «φυσικής» (μεταπλάσσεται σε «εκ του νόμου») χωροθέτησης του έργου, δεν αποκλείεται ακόμη και η «μηδενική» εκμετάλλευσή του («δεν αποκλείεται να καταλήξει ... σε παντελή αδυναμία ασκήσεως της δραστηριότητας»). Σε αντίθεση με την παραπάνω εναρμονιστική λογική, που υιοθετήθηκε από την πλειοψηφία της Ολομελείας, ισχυρή μειοψηφία ακολούθησε την αυστηρή εκδοχή της αντίθεσης των σχετικών διατάξεων τόσο προς το Σύνταγμα όσο και προς το κοινοτικό δίκαιο.

Η απόφαση της Ολομελείας του ΣτΕ διατηρεί αλώβητη τη σημασία της και σε σχέση με το ισχύον καθεστώς του ν. 3010/2002, εν όψει της αντικατάστασης της προέγκρισης χωροθέτησης από την προκαταρκτική περιβαλλοντική εκτίμηση και αξιολόγηση σε όλες τις σχετικές ρυθμίσεις, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 3 του ν. 3010/2002, και της ρητής εξαίρεσης από τη νέα προκαταρκτική διαδικασία των εν λόγω «εκ του νόμου» χωροθετούμενων περιοχών, με ρητή μάλιστα παραπομπή στο άρθρο 12 παρ. 1 του ν. 2837/2000.

[\[1\]](#) ¶ρθρα 3-5.

[2] Για τις σχετικές υπουργικές αποφάσεις πρβλ. *Μ. Φλώρου*, Το νέο σύστημα περιβαλλοντικής αξιολόγησης και επιβολής περιβαλλοντικών όρων, www.nomosphysis.org.gr (Απρίλιος 2005), κεφ. IV *in fine*.

[3] Ιδίως τις Οδηγίες 96/61/ΕΕ και 97/11/ΕΕ.

[4] Για τις διαδικασίες της προέγκρισης χωροθέτησης και της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ως θεσμικά μέσα εφαρμογής των αρχών της πρόληψης και της βιώσιμης ανάπτυξης βλ. ΣτΕ (Ολομ.) 3478/2000, σκ. 9. Για τη χωροθέτηση ως προϋπόθεση της «βιωσίμου μεταλλείας» βλ. ΣτΕ (Ε΄) 161/2000, σκ. 6-7.

[5] Βλ. άρθρο 4 παρ. 6 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 παρ. 2 του ν. 1650/1986, όπως ίσχυε πριν από το ν. 3010/2002.

[6] Βλ. άρθρο 4 παρ. 6 στ. α΄ του ν. 1650/1986, όπως ισχύει μετά το ν. 3010/2002.

[7] Βλ. ΚΥΑ Η.Π.11014/703/Φ104, ΦΕΚ Β΄ 332/20.03.2003, άρθρο 2, σε συνδυασμό με την ΚΥΑ Η.Π.15393/2332, ΦΕΚ Β΄ 1022/05.08.2002, άρθρα 4-5.

[8] Βλ. ισχύον άρθρο 4 παρ. 6 στ. δ΄ σε συνδυασμό με το άρθρο 4 παρ. 10 στ. α(αα) του ν. 1650/1986.

[9] Βλ. προϊσχύσαν άρθρο 4 παρ. 6 του ν. 1650/1986, ιδίως μετά την τροποποίηση της αρχικής μορφής του με τα άρθρα 6 παρ. 2 του ν. 2242/1994 και 18 του ν. 2732/1999.

[10] Για την υποχρέωση υποβολής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και πριν από την προέγκριση χωροθέτησης κατά το προϊσχύσαν καθεστώς βλ. ΣτΕ (Ε΄) 744/1997, σκ. 4. Πρβλ. τα περιορισμένα - πρωτίστως τοπογραφικά - στοιχεία που έπρεπε να υποβληθούν για την προέγκριση χωροθέτησης σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 2 της ΚΥΑ 69269/1990.

[11] Βλ. άρθρο 4 παρ. 6 στ. α΄- β΄ του ν. 1650/1986, όπως ισχύει.

[12] Με τη ΣτΕ (Ε΄) 161/2000 έχει κριθεί ότι η διάταξη αυτή, «[κ]ατά την μόνην σύμφωνον προς το Σύνταγμα ερμηνείαν αυτής, έχει την έννοιαν ότι η χωροθέτησις

παρέλκει μόνον εφ' όσον έχει προηγηθεί ο καθορισμός μεταλλευτικών περιοχών κατά διαδικασία παρέχουσας εγγυήσεις αναλόγους εκείνων που προβλέπονται υπό του ν. 1650/86 και της ΚΥΑ 69265/5387/1990, άλλως δέον να λαμβάνει χώραν κανονική χωροθέτησις πληρούσα τας απαιτήσεις των διατάξεων αυτών ...» (σκ. 7).

[13] Για τη διαδικαστική και ουσιαστική σχέση της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του ν. 1650/1986 προς την έγκριση τεχνικής μελέτης του έργου κατά το άρθρο 4 παρ. 1 του «Κανονισμού Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών» βλ. ΣτΕ (Ολομ.) 3615/2002, σκ. 11.

[14] Κατά πάγια νομολογία του ΣτΕ η προέγκριση χωροθέτησης και η έγκριση περιβαλλοντικών όρων αντιμετωπίζονται ως πράξεις σύνθετης διοικητικής ενέργειας. Βλ. ΣτΕ (Ολομ.) 3445/1998, σκ. 4· ΣτΕ (Ολομ.) 4938/1995, σκ. 5.

[15] Δημοσιεύθηκε την 1η Απριλίου 2005.

[16] Βλ. σκ. 9 της απόφασης.

[17] Σε συνδυασμό με τις παραπεμπόμενες από αυτές τις διατάξεις οικείες κανονιστικές πράξεις, και ιδίως την εν τω μεταξύ εκδοθείσα ΚΥΑ Η.Π. 11014/703/Φ. 104/14.03.2003, ΦΕΚ Β' 332 (βλ. κυρίως άρθρα 14 και 15).

[18] Βλ. σκ. 8 σε συνδυασμό με τη σκ. 7 της απόφασης.

[19] Για τα όρια του ακυρωτικού ελέγχου των διοικητικών πράξεων προληπτικής περιβαλλοντικής προστασίας βλ. ΣτΕ (Ολομ.) 613/2002, σκ. 7· ΣτΕ (Ολομ.) 3478/2000, σκ. 9.

[20] Σκ. 7 της απόφασης (*πλαγιογρ. προστεθ.*).

[21] Σκ. 9 της απόφασης.

[22] Για άλλα παραδείγματα εφαρμογής αυτής της μεθόδου από το ΣτΕ βλ. Κ. Χ. Χρυσόγονου, Η σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία των νόμων στη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, στο έργο: Δ. Θ. Τσάτσου (επιμ.), Η Ερμηνεία του

Συντάγματος, 1995, Αθήνα/Κομοτηνή: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, σ. 385 επ.

[23] Βλ. την απόφαση του ΔΕΚ επί της υποθ. 14/83, *Von Colson & Kamann* [1984] 1891 (ιδίως σκ. 28). Βλ., επίσης, *T. C. Hartley*, *The Foundations of European Community Law*⁴, OUP 1998, σ. 211.

[24] «Μονοσήμαντη», κατά την έκφραση της μειοψηφίας (βλ. σκ. 7).

[25] Για την εξέταση εναλλακτικών λύσεων και ως προς τη χωροθέτηση των περιβαλλοντικά ελεγχόμενων έργων/δραστηριοτήτων βλ. ΣΤΕ (Ολομ.) 4498/1998, σκ. 15.